

Gurbani Pronunciation

Section 1 - Punjabi

1. ਵਰਣਬੋਧ (Orthography)	2
2. ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ (Punjabi)	3
3. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ (Gurmukhi Script)	4
3.1 ਅੱਖਰ (Letters)	4
3.2 ਲਗਾਂ (Vowel Symbols)	7
3.3 ਸ਼ਵਰ (Vowel)	9
3.4 ਵਿਅੰਜਨ (Consonant)	10
4. Grammar	11
4.1 Sentence Structure	11
4.2 Singular and Plural	11
4.3 Gender	11
5. ਕਿਰਿਆਵਾਂ (Verbs)	12
5.1 ਅਕਰਮ ਕਿਰਿਆ (Intransitive Verb)	12
5.2 ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ (Transitive Verb)	12
5.3 ਭਾਵਾਰਥ (Infinitive Mood)	13
6. Pronunciation	14
6.1 ਨਵੀਨ ਵਰਗ (Last Line)	14
6.2 ਅੱਖਰ 'ਹ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ (Pronunciation of 'ਹ')	15

1. ਵਰਣਬੋਧ (Orthography)

ਵਰਣਬੋਧ - ਸੁਧ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਵਰਣ-ਵਿਚਾਰ ।

ਵਰਣ ਇਕ ਅੱਖਰ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ।

ਬੋਲੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

Orthography – correct spelling; system of spelling.

ਵਰਣ Varan Speech – sounding each letter of the alphabet.

ਬੋਲੀ Boli Language – connectivity of words.

2. ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ (Punjabi)

ਪੰਜਾਬੀ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ, ਬੋਲੀ ਹੈ ।

ਲਿੱਪੀ ਲਿਖਤ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ - ਅੱਖਰ

ਸ਼ਬਦ ਅੱਖਰ ਦਾ ਜੋੜ । ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ ।

ਸਾਰਥਕ ਜਿਸਦੇ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੋਣ ।

ਨਿਰਾਰਥਕ ਜਿਸਦੇ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਾ ਹੋਣ । ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ-ਸੋਟੀ, ਪਾਣੀ-ਧਾਣੀ, ਮੇਜ਼-ਮੂਜ਼ ।

ਵਾਕ ਵਾਕ ਦੇ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਹਿਸੇ ਹਨ ।

ਵਿਸ਼ਾ (ਆਦਿਮ) ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ।

ਵਰਣਨ (ਅੰਤਿਮ) ਜੋ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਦਸਦੇ ਜਨ ।

Punjabi is a spoken language.

ਲਿੱਪੀ **Lippi** Written script – alphabet

ਸ਼ਬਦ **Shabad** Words formed by joining letters of the alphabet.

There are two types of words:

ਸਾਰਥਕ Sarthak Words with meaning.

ਨਿਰਾਰਥਕ Nirarthak Words without meaning (slang/rhyme).

ਵਾਕ **Sentence** Sentences have two parts:

ਵਿਸ਼ਾ Visha Object being discussed.

ਵਰਣਨ Varnan The discussion.

Example

ਵਾਕ	ਵਿਸ਼ਾ	ਵਰਣਨ
ਘੋੜਾ ਦੌੜਿਆ	ਘੋੜਾ	ਦੌੜਿਆ

Sentence	Visha	Varnan
The horse is running	Horse	Is running

3. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ (Gurmukhi Script)

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ:

- ਅੱਖਰ
- ਲਗਾਂ
- ਲਗਾਖਰ

The written form of the Punjabi language is the Gurmukhi script. There are three sections:

- Letters
- Vowel Symbols
- Vowels

3.1 ਅੱਖਰ (Letters)

ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਮੁਢਲੇ ਪੈਂਤੀ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੇਵਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਬਿੰਦੀ ਲਾ ਕੇ ਛੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼ ਖ਼ ਗ਼ ਜ਼ ਫ਼ ਲ਼ । ਇਹ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਉਰਦੂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਆਦਿਕ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਈਆ ਨਵੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖੀ ੮ ਟੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖ ਅਨੁਸਾਰ ।

There are 35 main letters in the Gurmukhi alphabet. To adapt to sounds from Urdu and Parsi 6 further letters have added by adding a 'bindi' to 6 of the main letters.

The Gurmukhi alphabet has 8 lines:

ੳ	ਅ	ੲ	ਸ	ਹ	ਮੁੱਖ ਟੋਲੀ	Mukh Toli	
ਕ	ਖ	ਗ	ਘ	ਙ	ਕਵਰਗ ਟੋਲੀ	Kavrag Toli	
ਚ	ਛ	ਜ	ਝ	ਞ	ਚਵਰਗ ਟੋਲੀ	Chavrag Toli	
ਟ	ਠ	ਡ	ਢ	ਣ	ਟਵਰਗ ਟੋਲੀ	Ṭavrag Toli	
ਤ	ਥ	ਦ	ਧ	ਨ	ਤਵਰਗ ਟੋਲੀ	Tavrag Toli	
ਪ	ਫ	ਬ	ਭ	ਮ	ਪਵਰਗ ਟੋਲੀ	Pavrag Toli	
ਯ	ਰ	ਲ	ਵ	ੜ	ਅੰਤਮ ਟੋਲੀ	Antam Toli	
ਸ਼	ਖ਼	ਗ਼	ਜ਼	ਫ਼	ਲ਼	ਨਵੀਨ ਟੋਲੀ	Naveen Toli

ੳ	OORA	U as in UGH	ੳੁਹ
ਅ	AIRA	A as in UN	ਅਨ
ੲ	IRI	I as in ILL	ੲਿਲ
ਸ	SASSA	SA as in SUIT	ਸੂਟ
ਹ	HAHA	HA as in HAT	ਹੈਟ
ਕ	KAKKA	KA as in CAR	ਕਾਰ
ਖ	KHAKKHA	KHA (aspirated)	ਖਾਲੀ
ਗ	GAGGA	GA as in GATE	ਗੇਟ
ਘ	KAGA	KA (K with low using tone)	ਘੳੳਾ
ਙ	GNAGNA	NA as in ING	ੲਿਙ
ਚ	CHACHCHA	CHA as in CHAIR	ਚੇਅਰ
ਛ	CHHACHHA	CHHA (aspirated) as in 6	ਛੇ
ਜ	JAJA	JA as in JAIL	ਜੇਲ
ਝ	JHAJHA	JA as in JHHOOT (dirty)	ਝੂਤ
ਞ	NYANYA	NA as in SINGE	ਸਿਵ
ਟ	TAINKA	TA as in TRUNK	ਟਰੰਕ
ਠ	THATHTA	THA as in TWO	ਠੂ
ਡ	DADDA	DA as in DAILY	ਡੇਲੀ
ਢ	TADHA	TA with low using tone	
ਣ	NANA	NA cerebral N	
ਤ	TATTA	TA dental as in Italic	
ਥ	THATHTHA	THA as in THREE	ਥੀ
ਦ	DADDA	DA dental	
ਧ	TADHA	TA t with low using tone	
ਨ	NANNA	NA as in NOTE	ਨੋਟ
ਪ	PAPPA	PA as in PAPA	ਪਾਪਾ
ਫ	PHAPHPHA	PHA aspirated P	
ਬ	BABBA	BA as in BABY	ਬੇਬੀ

ਭ	PABHA	PA p with low using tone	
ਮ	MAMMA	MA as in MAMA	ਮਾਮਾ
ਯ	YAYYA	YA as in YOU	ਯੂ
ਰ	RARRA	RA as in RATE	ਰੇਟ
ਲ	LALLA	LA as in LATE	ਲੇਟ
ਵ	VAVA	VA as in VOTE	ਵੋਟ
ੜ	RARA	RA flapped cerebral	
ਸ਼	SHASHA	SH is in Shoe	ਸ਼ੂ
ਖ਼	KHHAKHHA	<u>KH</u> is in Kharab	ਖ਼ਰਾਬ
ਗ਼	GHHAGHHA	G is in Gareeb	ਗ਼ਰੀਬ
ਜ਼	ZAZA	Z is in Zero	ਜ਼ੀਰੋ
ਫ਼	PHHAPHHA	F is in Foot	ਫ਼ੁਟ
ਲ਼	LLALLA	L is in Nall (pipe)	ਨਾਲ਼

ਪੰਜ ਅੱਖਰ - ਙ, ਞ, ਣ, ਨ, ਮ ਨਾਸਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਉਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਨਾਸਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

The letters ਙ, ਞ, ਣ, ਨ, ਮ are nasal sounds and are termed ਅਨੁਨਾਸਕ (ANUNASAK).

Note the pronunciation of ਙ and ਵ:

ਙ - ਗੰਗਾਂ (nasal)

ਵ - ਜੰਜਾਂ (nasal)

3.2 ਲਗਾਂ (Vowel Symbols)

ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਲਈ ਲਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ੧੦ ਲਗਾਂ ਹਨ ।

Vowels are used to assist joining letters of the alphabet. There are 10 vowel symbols.

ਰੂਪ	ਨਾਉ ਲਗ	Symbol	ਅੁਚਾਰਣ	Phonetic Value
ਕੋਈ ਰੂਪ ਨਹੀਂ	ਮੁਕਤਾ	Mukta	ਸ – ਸਰ, ਸਤ, ਸਨ	Short ‘a’ as in bun bn
ੜ	ਕੰਨਾ	Kanna	ਸਾ – ਸਾਫ, ਸਾਰਾ, ਸਾਕਾ	Long ‘a’ as in hall hwl
ਿ	ਸਿਹਾਰੀ	Sihari	ਸਿ – ਸਿਖ, ਸਿਰ, ਸਿਰਕਾ	Short ‘i’ as in pin ipn
ੀ	ਬਿਹਾਰੀ	Bihari	ਸੀ – ਸੀਟੀ, ਸੀਰੀ, ਸੀਤਲ	Long ‘i’ as in been bln
ੁ	ਅੰਕੜ	Aunkar	ਸੁ – ਸੁਰ, ਸੁਖ, ਸੁਰਮਾ	Short ‘u’ as in look luk
ੂ	ਦੁਲੈਂਕੜ	Dulainker	ਸੂ – ਸੂਰਜ, ਸੂਰਤ, ਸੂਲ	Long ‘u’ as in tool tUl
ੇ	ਲਾਂ	La	ਸੇ – ਸੇਰ, ਸੇਵਾ, ਸੇਵਕ	‘e’ as in pen pyn
ੈ	ਦੋਲਾਵਾਂ	Dulava	ਸੈ – ਸੈਰ, ਸੈਨਤ, ਸੈਕਾ	‘ai’ as in pain pYn
ੋ	ਹੋੜਾ	Hora	ਸੋ – ਸੋਚ, ਸੋਕਾ, ਸੋਰਟ	‘o’ as in boat bot
ੌ	ਕਨੌੜਾ	Kanaura	ਸੌ – ਸੌਖਾ, ਸੌਦਾ, ਸੌੜਾ	‘au’ as in gaut gOt

ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ੩ ਹੋਰ ਚਿਨ੍ਹ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੇ:-

Within the Gurmukhi script there are 3 further symbols:

ਰੂਪ	ਨਾਉ ਲਗ	Symbol	ਅੁਚਾਰਣ	Phonetic Value
◌ੰ	ਬਿੰਦੀ	Bindi	ਗੇਂਦ	Gend
◌ੰ	ਟਿਪੀ	Tipii	ਡੰਡ, ਪੰਜ, ਘੰਡ	Dand
◌ੱ	ਅੱਧਕ	Adhak	ਬੱਚਾ	Bachcha

ਬਿੰਦੀ – ਛੇ ਲਗਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ: ਾ, ੀ, ੇ, ੌ, ੜ (ਗਾਂ, ਮੀਂਹ, ਗੇਂਦ, ਗੈਂਡਾ, ਤੇਂ, ਭੇਂ)

ਟਿਪੀ – ਚਾਰ ਲਗਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ: ਮੁਕਤਾ, ਿ, ੁ, ੂ (ਖੰਡ, ਪਿੰਡ, ਸੁੰਢ, ਨੂੰ)

ਨੋਟ: ਓ ਨਾਲ ਸਦਾ ਬਿੰਦੀ ਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ । ਟਿਪੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ: ਇਉਂ, ਉੱਘ, ਜਿਓਂ ।

ਅੱਧਕ – ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅੱਖਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੁਹਰੀ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਉੱਤੇ ਅੱਧਕ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:

ਬੱਚਾ = ਬ + ਚ + ਚਾ

Bindi – can be added to 6 vowel symbols: ਾ, ੀ, ੇ, ੌ, ੜ (ਗਾਂ, ਮੀਂਹ, ਗੇਂਦ, ਗੈਂਡਾ, ਤੇਂ, ਭੇਂ)

Tipii – can be added to 4 vowel symbols: mukta, ਿ, ੁ, ੂ (ਖੰਡ, ਪਿੰਡ, ਸੁੰਢ, ਨੂੰ)

Note: Bindi **can** only be added to ਓ. Tipii **cannot** only be added to ਓ: ਇਉਂ, ਉੱਘ, ਜਿਓਂ ।

All the vowels have their nasalized forms when the sign (◌ੰ) or (◌ੱ) is placed above the vowel. Example ਪੰਥ (panth), ਸਿੰਧ (sindh), ਕੁੰਡਾ (kunda), ਕਾਂ (kā), ਪੀਂਘ (pingh), ਗੇਂਦ (gend).

It is important to note that in all these cases, the sound should be vocal i.e. it is the vowel that is nasalized and not the constant.

Adhak – can be used to emphasize a letter (double sound)

ਬੱਚਾ = ਬ + ਚ + ਚਾ

3.3 ਸ਼ਵਰ (Vowel)

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਓ, ਅ ਤੇ ਏ ਨਾਲ ਲਗਾਂ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਦਸ ਅੱਖਰ ਬਣਦੇ ਹਨ । ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਾ ਕੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

- ਓ ਨਾਲ ਔਂਕੜ (ਉ), ਦੁਲੈਂਕੜ (ਊ) ਅਤੇ ਹੋੜਾ (ਓ)
- ਅ ਨਾਲ ਮੁਕਤਾ, ਕੰਨਾ (ਆ), ਦੋਲਾਵਾਂ (ਐ) ਅਤੇ ਕਨੋੜਾ (ਔ)
- ਏ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ (ਇ), ਬਿਹਾਰੀ (ਈ) ਅਤੇ ਲਾਂ (ਏ)

ਜਿਵੇ :- ਅ, ਆ, ਇ, ਉ, ਊ, ਏ, ਐ, ਓ, ਔ

The Gurmukhi script has three vowel symbols

Symbol	Name	Phonetic
ਉ	Ooraa	U as in UGH (ਉਹ)
ਅ	Aira	A as in UN (ਅਨ)
ੲ	Iri	I as in ILL (ਇਲ)

ਉ is only used with Aunkar, Dulainker or Hora:

ਉ - U as in UGH (ਉਹ)

ਊ - Ú as in OOZE (ਊਜ਼)

ਓ - O as in OAT (ਓਟ)

ਅ is only used with Kanna, Dulava or Kanaura:

ਅ - A as in AN (ਅਨ)

ਆ - á as in ALL (ਆਲ)

ਐ - āī (E) as in AT (ਐਟ)

ਔ - āū (O) as in OUT (ਔਟ)

ੲ is only used with Sihari, Bihari, La:

ੲ - i as in ILL (ਇਲ)

ਈ - í as in EAT (ਈਟ)

ਏ - e as in ATE (ਏਟ)

3.4 ਵਿਅੰਜਨ (Consonant)

ਵਿਅੰਜਨ ਉਹਨਾਂ ਵਰਣਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਵਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਸ ਤੋਂ ਙ ਦੇ ਸਾਰੇ ੩੨ ਵਰਣ ਵਿਅੰਜਨ ਹਨ ।

Consonants are letters that are not associated with the 3 vowels.

4. Grammar

4.1 Sentence Structure

There are eight grammatical units:

Noun	Name, place, thing	ਨਾਉਂ	ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ, ਫੁਲ, ਸਾਧਸੰਗਤ
Pronoun	Replaces noun	ਪੜਨਉਂ	ਮੈਂ, ਅਸੀਂ, ਤੁਸੀਂ, ਸਾਡਾ, ਉਹ
Verb	Action	ਕਿਰਿਆ	ਖਾਨਾ, ਪੀਣਾ, ਉਠਣਾ
Adjective	Describes	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	ਸੋਹਨਾ, ਮੋਟਾ
Adverb	Describes a verb	ਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ	ਤੇਜ ਤੁਰਦਾ
Preposition	Joins two words	ਸਨਬੰਦਕ	ਵਿਚ, ਦਾ, ਦੀ, ਅੰਦਰ, ਮਹਿ
Conjunction	Joins two sentences	ਯੋਜਕ	ਅਤੇ, ਪਰ
Interjection	Describes emotion	ਵਿਸਮੀਕ	ਵਾਹ, ਹਾਈ

4.2 Singular and Plural

Nouns can be singular (ਇਕ ਵਚਨ) or plural (ਬਹੁ ਵਚਨ). This will have an effect on verbs and adjectives.

Example

Singular	ਬੰਦਾ ਚੱਲ
Plural	ਬੰਦੇ ਚੱਲੇਂ

Where verbs are plural add the bindi (ੱ)

ਇਕ ਵਚਨ	ਬਹੁ ਵਚਨ
ਗਾਵੈ	ਗਾਵਹਿੰ
ਜਾਇ	ਜਾਹਿੰ

4.3 Gender

Nouns can be either masculine (ਪੁਲਿੰਗ) or feminine (ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ)

To determine the gender of a noun:

- Do we say ਮੇਰੀ or ਮੇਰਾ? Do we say ਹੁੰਦਾ or ਹੁੰਦੀ?

Example

ਘਰ	ਮੇਰਾ ਘਰ	ਪੁਲੰਗ	Masculine
ਹਵਾ	ਹਵਾ ਹੁੰਦੀ	ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ	Feminine

5. ਕਿਰਿਆਵਾਂ (Verbs)

5.1 ਅਕਰਮ ਕਿਰਿਆ (Intransitive Verb)

ਅਕਰਮ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਵਾਕ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕਰਤਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕਰਮ ਨਾ ਹੋਵੇ:-

An intransitive verb is verb that is used without reference to a noun.

Example

- ਜਸਵੰਤ ਪੜਦਾ ਹੈ ।
ਪੜਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ - ਅਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ।
- Jaswant is reading.
Reading is the verb. What Jaswant is reading is not referenced.

5.2 ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆ (Transitive Verb)

ਕਰਮ ਸਹਿਤ । ਜਿਸ ਵਾਕ ਵਿਚ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕਰਮ ਦੋਵੇ ਹੋਣ ।

A transitive verb is verb that is used with reference to a noun.

Example

- ਜਸਵੰਤ ਪੁਸਤਕ ਪੜਦਾ ਹੈ ।
ਪੜਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ - ਸਕਰਮਕ ਕਿਰਿਆਵਾਂ । ਪੁਸਤਕ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੋ ।
- Jaswant is reading his book.
Reading is the verb. Jaswant is reading **his book**. The verb is referenced a noun.

5.3 ਭਾਵਾਰਥ (Infinitive Mood)

ਜੇ ਭਾਵਾਰਥ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲੇ ਅਖ਼ਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਣ, ਰ, ਝ ਮੁਕਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੈਰੀ 'ਹ' ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਵਾਰਥ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ 'ਨ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ 'ਜਾਣਾ' ਸ਼ੁਧ ਹਨ ।

ਜੇ ਭਾਵਾਰਥ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲੇ ਅਖ਼ਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਣ, ਰ, ਝ ਮੁਕਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਣ' ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ 'ਕਰਨਾ' ਸ਼ੁਧ ਹਨ ।

ਖੜੋਣਾ	ਨਾਂਵ	ਬਚੇ ਨੂੰ ਖਿਡੌਣਾ ਦਿਓ
ਖਿਡਾਉਣਾ	ਕਿਰਿਆ	ਤੈਨੂੰ ਬੱਚਾ ਖਿਡਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ

The infinitive mood is where a verb expresses a state. For example; *I am going now*. The verb **going** has no reference of where I am going to.

In Punjabi the infinitive mood can be recognised with the character 'ਣ'. For example the verb '**to go**' ਜਾ becomes ਜਾਣਾ.

When a verb ends in 'ਣ', 'ਰ', 'ਝ' then the character 'ਨ' is used. For example the verb '**to do**' ਕਰ becomes ਕਰਨਾ.

6. Pronunciation

ਜੇ ‘ਘ’, ‘ਡ’, ‘ਢ’, ‘ਧ’ ਤੇ ‘ਭ’ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਜਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:- ਘਰ, ਡਾੜਨੇ, ਢੰਗ, ਧਰਨਾ ਤੇ ਭਰਨਾ ਆਦਿ ।

ਜੇ ‘ਘ’, ‘ਝ’, ‘ਢ’, ‘ਧ’ ਤੇ ‘ਭ’ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਦੀ ‘ਗੁ’, ‘ਜੁ’, ‘ਡੁ’, ‘ਦੁ’, ‘ਬੁ’ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:- ਸਿੰਘਣੀ, ਸਿੰਘ, ਗੰਢੜੀ ਤੇ ਅਧਕ ਆਦਿ ।

Where the first character of a word is ‘ਘ’, ‘ਡ’, ‘ਢ’, ‘ਧ’ or ‘ਭ’, pay attention to pronouncing the letter fully.

Where character ‘ਘ’, ‘ਡ’, ‘ਢ’, ‘ਧ’ or ‘ਭ’ appears within a word the letters are pronounced as ‘ਗੁ’, ‘ਜੁ’, ‘ਡੁ’, ‘ਦੁ’, ‘ਬੁ’.

6.1 ਨਵੀਨ ਵਰਗ (Last Line)

ਨਵੀਨ ਵਰਗ: ਸ਼ ਖ ਗ ਜ ਫ ਲ

ਇਹ ਅੱਖਰ ਜੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ । ਜਿਵੇ :- ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਖਾਲਸਾ, ਜਨ, ਨਾਲ ।

ਨੋਟ: ‘ਲ’ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧੁਨੀ ਹਨ, ਇਕ ਦੰਤਵੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਤਾਲਵੀ ਜਿਵੇ:-

ਹੱਲ (ਹੱਲ ਕਰਨਾ) ਹਲ (ਵਾਹੀ ਕਰਨਾ)
ਨਾਲ (ਸਾਥ) ਨਾਲ (ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਾਈਪ)

The last line of the Gurmukhi alphabet ‘ਸ਼’, ‘ਖ’, ‘ਗ’, ‘ਜ’, ‘ਫ’, ‘ਲ’ has been adapted from other languages. The letters are more pronounced:

ਸ਼	SHASHA	SH is in Shoe	ਸ਼ੂ
ਖ	KHHAKHHA	<u>KH</u> is in Kharab	ਖਰਾਬ
ਗ	GHHAGHHA	G is in Gareeb	ਗਰੀਬ
ਜ	ZAZA	Z is in Zero	ਜੀਰੋ
ਫ	PHHAPHHA	F is in Foot	ਫੁਟ
ਲ	LLALLA	L is in Nall (pipe)	ਨਾਲ

6.2 ਅੱਖਰ 'ਹ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ (Pronunciation of 'ਹ')

ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅੱਖਰ 'ਹ', ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਦੁਲਾਵੈ ਲਾਏ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

Where a 'ਹ' is the second letter of the word, this is pronounced by add the dulavai (ੈ) to the first letter.

Example

- ਹ - = ੈ ਹ -
- ਹਿ - = ੈ ਹਿ -

ਸ਼ਬਦ	ਉਚਾਰਨ
ਸ਼ਹਰ	ਸ਼ੈਹਰ
ਪਹਿਲਾ	ਪੈਹਲਾ

ਜੇਕਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅੱਖਰ 'ਹ' ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਲਗੇ (ੇ) ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਚਾਰਨ ਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ ਵਰਤ ਜਾਵੇ ਲਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ।

Where a 'ਹ' is the second letter of the word, and the first letter has a (ੇ) or (ੈ) this is pronounced by adding a sihari (ੀ) to the first letter or second letter.

Example

ਲਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ :-

ਕੇਹੜਾ ਕਿਹੜਾ

ਦੁਲਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ :-

ਸ਼ੈਹਰ ਸ਼ਹਿਰ

Section 2 - Gurbani

1. Word Derivations	2
2. Use of ਅਧਿਕ (ँ)	3
3. Use of ਬਿੰਦੀ (ं)	4
4. Use of ਔਂਕੜ (ँ)	5
4.1 Noun – Single & Masculine (ਇਕ ਵਚਨ, ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਉਂ)	5
4.2 Noun – Plural & Masculine (ਬਹੁ ਵਚਨ, ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਉਂ)	6
4.3 Adjective (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ)	7
5. When ਔਂਕੜ (ँ) is not Present	8
6. Use of Preposition (ਸਨਬੰਦਕ)	10
6.1 Preposition Replaced within Noun (ਨਾਉਂ ਦੀ ਸਨਬੰਦਕ ਅਰਥ)	11
7. Use of ਸਿਹਾਰੀ (ी)	13
7.1 Verbs (ਕਿਰਿਆ)	15
7.2 Conjunctive Participle (ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ)	16
8. Reference to Quantity: ਗਿਨਤੀ	17
9. Past Tense (ਭੂਤ ਕਾਲ)	19
10. Personal Pronouns (ਪੁਰਖ)	21
11. Correct Pronunciation (ਸੁਚ ਉਚਾਰਨ)	22
11.1 Pronunciation of ‘ਰ’ and ‘੍ਰ’ (ਅੱਖਰ ‘ਰ’ ਅਤੇ ‘ਪੈਰੀ ਰ’)	22
11.2 Pronunciation of ‘ਯ’ and ‘੍ਯ’ (ਅੱਖਰ ‘ਯ’ ਅਤੇ ‘ਪੈਰੀ ਯ’)	23
11.3 Pronunciation of ‘ਹ’ (ਅੱਖਰ ‘ਹ’ ਦਾ ਉਚਾਰਨ)	24
11.4 Pronunciation of last letter ‘ਅ’ (ਅਕੀੜਲੇ ਅੱਖਰ ‘ਅ’ ਦਾ ਉਚਾਰਨ)	24
11.5 Letters with Two Vowels (ਮੁਕਤਾ ਦੇ ਦੋ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ)	25
11.6 ਵਿਸਰਗਾ (ः)	26
11.7 Last Letter ‘ਨ’ (ਅੰਤਲੇ ਅੱਖਰ ‘ਨ’)	27
11.8 First Letter ‘ਅ’, ‘ਕੁ’, ‘ਸੁ’ (ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ‘ਅ’, ‘ਕੁ’, ‘ਸੁ’)	28
11.9 Pronunciation	29

1. Word Derivations

Within the Guru Granth Sahib, the following derivations are used:

ਸ਼ਬਦ	Description	Example
ਮੌਲਿਕ	Standard Punjabi	ਕੰਧ, ਫਰਮ
ਤਤਸਮ	Inherited directly from Hindi, Pharsi	ਪਤਿ, ਹਰਿ
ਤਦਭਵ	Inherited and altered from Hindi, Pharsi	ਜੋਗੀ (altered from yogi), ਸੂਰਜ (altered from sooryia)

2. Use of ਅਧਿਕ (ੱ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਅਧਿਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

There is no use of the ਅਧਿਕ (ੱ) within the Guru Granth Sahib. However, it should be used correctly during pronunciation.

Example

1. ਗਲੀ – Path

Where ਗਲੀ has the meaning of Path, it is pronounced as written:

ਮੇਰੇ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਹੁ ਮਿਲੈ ਕਿਤੁ ਗਲੀ ॥ (੫੨੭-੭, ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮਃ ੪)

Tell me - on what path will I find my Beauteous Lord?

2. ਗਲੀ – Necks

Where ਗਲੀ has the meaning of Necks, it is pronounced with a bindi ਗਲੀਂ :

ਗਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜਪਮਾਲੀਆ ਲੋਟੇ ਹਥਿ ਨਿਬਗ ॥ (੪੭੬-੧, ਆਸਾ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ)

They have rosaries around their necks, and they carry glittering jugs in their hands.

3. ਗਲੀ – Conversation

Where ਗਲੀ has the meaning of Conversation, it is pronounced as ਗੱਲੀਂ :

ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ ॥ (੧੪੧-੨, ਮਾਝ, ਮਃ ੧)

By mere talk, people do not earn passage to Heaven. Salvation comes only from the practice of Truth.

4. ਮੁਸਲਾ – Prayer Mat

ਮੁਸਲਾ is pronounced with as ਮੁੱਸਲਾ:

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤਿ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥ (੧੪੦-੧੮, ਮਾਝ, ਮਃ ੧)

Let mercy be your mosque, faith your prayer-mat, and honest living your Koran.

3. Use of ਬਿੰਦੀ (ਂ)

ਜਿਸ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਅੰਤਲੇ ਅੱਖਰ ਕੰਨਾ ਜੇ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਰਿਆ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ, ਬਿੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਕਿਰਿਆ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਬਿੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

When a verb is plural, add the ਬਿੰਦੀ (ਂ) to the last character when it is a ਕੰਨਾ (ਾ) or ਸਿਹਾਰੀ (ੀ).

Where a verb is associated to the first person add the ਬਿੰਦੀ (ਂ).

Example

1. ਇਕ ਵਚਨ – Singular

ਡਡਾ is the letter and is pronounced as written:

ਡਡਾ ਡਰ ਉਪਜੇ ਡਰੁ ਜਾਈ ॥ (੩੪੧-੬, ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ)

DADDA: When the Fear of God wells up, other fears depart.

2. ਬਹੁ ਵਚਨ – Plural

ਡਡਾ refers to frogs and is plural so is pronounced as ਡਡਾਂ

ਹੰਸਾ ਹੀਰਾ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣਾ ਬਹੁ ਡਡਾ ਭਾਲਣ ਜਾਵੈ ॥ (੯੬੦-੯, ਰਾਮਕਲੀ, ਮਃ ੫)

The swans peck at the diamonds and pearls, while the crane chases after frogs.

3. ਇਕ ਵਚਨ – Singular

ਹਾਥੀ refers to elephant and is pronounced as written

ਕਹਾ ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ ॥੨॥ (੧੧੫੮-੨, ਭੈਰਉ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ)

What good does it do him, if he has elephants tied up at his doorway? ||2||

4. ਬਹੁ ਵਚਨ – Plural

ਹਾਥੀ refers to Gods hands and is pronounced as ਹਾਥੀਂ

ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਕਢੁ ਦੇ ਹਾਥੀ ॥੨॥ (੫੬੩-੧੭, ਵਡਹੰਸੁ, ਮਃ ੫)

Please, give me Your hand, and pull me up out of this world-ocean. ||2||

5. ਉਤਮ ਪੁਰਖ – First Person

ਰਾਜਾ refers to *my satisfaction* (ਮੈਂ ਰੱਜਾਂ) so is pronounced as ਰਾਜਾਂ

ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇਰੀ ਦਾਤੀ ਰਾਜਾ ॥ (੬੦੮-੫, ਸੋਰਠਿ, ਮਃ ੫)

O Dear Lord, Your gifts alone satisfy me.

4. Use of ਔਂਕੜ (_)

4.1 Noun – Single & Masculine (ਇਕ ਵਚਨ, ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਉਂ)

ਜਿਨਾਂ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਾ ਅਖਰਿਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਲਗੀ ਹੋਵੈ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

Do not pronounce the aunkar under the last character of a noun. It informs us that the noun is singular and masculine.

Example

ਨਿਰਵੈਰੁ Nirvair is singular and masculine.
That is it refers to One God and not many Gods.

Consider the line ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣ ॥

Do we say ਮੇਰੀ ਤਾਖਤ or ਮੇਰਾ ਤਾਖਤ? ਮੇਰਾ ਤਾਖਤ - masculine.

Do we say ਤਾਖਤ ਹੁੰਦਾ or ਤਾਖਤ ਹੁੰਦੀ? ਤਾਖਤ ਹੁੰਦਾ - masculine.

Does it refer to one person? It refers to God.

ਤਾਣ is ਪੁਲਿੰਗ and ਇਕ ਵਚਨ, so add the aunkar as ਤਾਣੁ.

So this becomes ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ॥

4.2 Noun – Plural & Masculine (ਬਹੁ ਵਚਨ, ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਉਂ)

ਜੇ ਨਾਉਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਦੀ ਔਂਕੜ ਲਥ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

Where a noun is masculine and plural the aunkar under the last character will not present.

Verbs can identify whether nouns are plural or singular.

Example

ਭਗਤ (ਬਹੁਤੇ ਭਗਤ), ਜਨ (ਬਹੁਤੇ ਜਨ), ਸੰਤ, (ਬਹੁਤੇ ਸੰਤ)

ਇਕ ਵਚਣ	ਭਹੁ ਵਚਣ
ਗਾਵੈ	ਗਾਵਹਿੰ
ਮਰੈ	ਮਰਹਿੰ
ਸਾ, ਸੇ, ਸੇਈ	ਸੇ ਸੇਈ

ਭਗਤੁ ਗਾਵੈ The verb 'sings' is singular; bhagat is singular and requires an aunkar.

ਭਗਤ ਗਾਵਹਿੰ The verb 'sings' is plural; therefore bhagat is plural and the aunkar is not present.

4.3 Adjective (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ)

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾਉਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਨਾਉਂ ਇਕ ਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਵੀ ਔਂਕੜ ਲਗਦੀ ਹੈ ।

Adjectives will have will obey the same gender and single/plural rule as their noun. That is if the noun is singular and masculine, add the aunkar to the adjective.

Example

Consider ਅਮੁਲ ਧਰਮੁ ।

ਧਰਮੁ is ਪੁਲਿੰਗ and ਇਕ ਵਚਨ so add the aunkar as ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ.

Consider the line ਗੁਰਾ ਇਕ ਦਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥

Do we say ਬੁਝਾਈ ਹੁੰਦਾ or ਬੁਝਾਈ ਹੁੰਦੀ? ਬੁਝਾਈ ਹੁੰਦੀ is feminine.

ਇਕ does not require an aunkar as bujhai is feminine.

5. When ਔਂਕੜ (_) is not Present

ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਦੀ ਔਂਕੜ ਲਥ ਜਾਂਦੀ :-

੧. ਜਦੋਂ ਨਾਉਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਦੀ ਔਂਕੜ ਲਥ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
੨. ਜਦੋਂ ਨਾਉਂ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਤੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ।
ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਨਾਉਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੀ ਔਂਕੜ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
੩. ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਸੰਬੋਧਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਵਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਉਂ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ।
੪. ਜਦੋਂ ਨਾਉਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਕ ਜੇ ਲੁਪਤ ਸੰਬੰਧਕ ਹੋਨ ਨਾਉਂ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ।

The aunkar will not be present when:

1. A noun is plural.
2. A noun is feminine. This will also remove the aunkar from its adjective.
3. A noun is being addressed.
4. A noun is associated with a preposition.

Example

1. ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ ॥ (੬-੨, ਜਪੁ, ਮਃ ੧)

The spiritual warriors, the heavenly beings, the silent sages, the humble and serviceful speak.

ਜਨ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ।

ਜਨ is plural.

2. ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ (੪-੧੧, ਜਪੁ, ਮਃ ੧)

When the hands and the feet and the body are dirty,

ਸ਼ਬਦ ਦੇਹ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ ।

ਨੋਟ: ਸ਼ਬਦ ਦੇਹੁ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਇਤੇ 'ਹੁ' ਬੋਲਨਾ ।

This refers to my hand, my foot, my body; add the aunkar to hath (ਹਥੁ), pair (ਪੈਰੁ), tan (ਤਨੁ). Why is the aunkar missing from deh (ਦੇਹ)?

In this sentence ਦੇਹ is referring to body. We say ਮੇਰੀ ਦੇਹ, so ਦੇਹ is feminine and does not require the aunkar.

Note: When written ਦੇਹੁ, this becomes the verb 'to give', so is pronounced 'de-hu'.

3. ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥ (੯੨੧-੪, ਰਾਮਕਲੀ, ਮਃ ੩)

This is Maya, by which the Lord is forgotten; emotional attachment and love of duality well up.

ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਨਾਉਂ ਦਾ ਵਿਸੇਸਣ ਵੀ ਔਂਕੜ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਮਾਇਆ is feminine, so the adjective ਏਹ is also feminine and does not require an aunkar.

4. ਸਤਿਗੁਰ ਮੈ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤੋਰ ॥ (੧੧੯੫-੧੫, ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ, ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ)

I am a sacrifice to You, O my True Guru.

ਜਦੋ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਸੰਬੋਧਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਵੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਨਾਉਂ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ।

We are addressing ਸਤਿਗੁਰ so the aunkar is not present as ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ !

ਸੰਬੋਧਨ – an address. For example ਭਾਈ ਰੇ, ਰਾਮ ਕਹੁ ...

6. Use of Preposition (ਸਨਬੰਦਕ)

ਸਨਬੰਦਕ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਦਾ । ਜਿਵੇਂ ਹਥ, ਕਲਮ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਨੇ । ਸਨਬੰਦਕ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਹੁੰਦੇ, ਹਥ ਵਿੱਚ ਕਲਮ । ਇਤੇ ‘ਵਿੱਚ’ ਸਨਬੰਦਕ ਹੈ ।

ਸਨਬੰਦਕ joins two words. That is ‘pen’ and ‘hand’ are two separate words and form a sentence by using the preposition ‘in’; pen in hand.

ਪੰਜਾਬੀ ਸਨਬੰਦਕ ਦਾ, ਦੇ, ਦੀ, ਕਾ, ਕੇ, ਕੀ, ਕਉ, ਨੂੰ, ਕੋਲ, ਓਤੇ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਨਬੰਦਕ ਸੰਗਿ, ਬਾਹਰਿ, ਅੰਦਰਿ, ਨਾਲਿ, ਵਿਚਿ, ਉਪਰਿ, ਨੇੜੇ, ਨਜੀਕਿ, ਮਹਿ

Example

ਬਿਖੁ ਭਉਜਲ ਡੁਬਦੇ ਕਢਿ ਲੈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥੪॥੧॥੬੫॥ (੪੦-੩, ਸਿਰੀਰਾਗੁ, ਮਃ ੪)

In the terrifying world-ocean of poison, people are drowning-please lift them up and save them! This is servant Nanak's humble prayer. ||4||1||65||

ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ - ਸ਼ਬਦ ‘ਕੀ’ ਸਨਬੰਦਕ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਔਂਕੜ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ।

ਕੀ is a ਸਨਬੰਦਕ and removes the aunkar under Nanak: ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ॥

Consider ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰ is ਪੁਲਿੰਗ and ਇਕ ਵਚਨ so should be written as ਗੁਰੁ with the aunkar.

The sentence is ਗੁਰੁ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ and the ਸਨਬੰਦਕ ‘ਦਾ’ removes the aunkar under Guru: ਗੁਰ

ਨੋਟ: ਸਿਹਾਰੀ ਸਨਬੰਦਕ ਦੀ ਪੇਚਾਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

Note ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਨਬੰਦਕ can be recognised with the ਸਿਹਾਰੀ.

Example

ਸਨਬੰਦਕ ਨਾਉਂ

ਸੰਗਿ (ਨਾਲ - inside) ਸੰਗੁ (ਸਾਧ)

ਅੰਦਰਿ (inside) ਅੰਦਰ (ਹਿਰਦਾ)

ਵਿਚਿ (within) ਵਿਚੁ (ਵਿਚੋਲਾ)

6.1 Preposition Replaced within Noun (ਨਾਉਂ ਦੀ ਸਨਬੰਦਕ ਅਰਥ)

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਉਂ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਨਬੰਦਕੀ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

When the aunkar of last letter of noun that is singular masculine is replaced with a sihari, that noun is associated with a preposition.

Example

ਨਾਉਂ	ਘੁਰੁ	ਪਿਰੁ	ਝਨੁ
ਸਨਬੰਦਕ	ਘੁਰਿ	ਪਿਰਿ	ਝਨਿ

ਨਾਉਂ ਇਕ ਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ :-

1. ਨੇ

ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਨਾਨਕਿ ਕਹਿਆ ਅਪਨੈ ਹਿਰਦੈ ਦੇਖੁ ਸਮਾਲੇ ॥੪॥੩॥੪੨॥ (੩੮੧-੮, ਆਸਾ, ਮਃ ੫)

Truly, truly, truly, Nanak speaks; look within your own heart, and realize this.

||4||3||42||

ਨਾਨਕ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗੀ ਹੋਈ; ਕਿਰਿਆ 'ਕਹਿਆ' ਦਾ ਸਨਬੰਦਕ ਹੈ । ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਹਿਆ ।

Note the sihari with Nanak. The meaning of the above sentence will insert the sanbandak ਨੇ

ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਨਾਨਕੁ ਨੇ ਕਹਿਆ ... ॥

2. ਨਾਲ, ਰਾਹੀ, ਦੁਆਰਾ

ਜਿਉ ਸਾਬੁਨਿ ਕਾਪਰ ਊਜਲ ਹੋਤ ॥ (੯੧੪-੧੮, ਰਾਮਕਲੀ, ਮਃ ੫)

As cloth is cleaned by soap,

ਸਾਬੁਨ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗੀ ਹੋਈ । ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੇ ਸਾਬੁਨ ਨਾਲ ਕਾਪਰ ।

Note the sihari with sabuun. The meaning of the above sentence will insert the sanbandak ਨਾਲ

ਜਿਉ ਸਾਬੁਨ ਨਾਲ ਕਾਪਰ ... ॥

3. ਤੋ

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ॥ (੯੨੯-੧੮, ਰਾਮਕਲੀ ਦਖਣੀ, ਮਃ ੧)

From Ongkaar, the One Universal Creator God, Brahma was created.

ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗੀ ਹੋਈ । ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੇ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ।

Note the sihari with Oankar. The meaning of the above sentence will insert the sanbandak ਤੋ

ਓਅੰਕਾਰੁ ਤੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ... ॥

4. ਵਿਚਿ, ਉਪਰ

ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਬਸਹੁ ਮਨਿ ਆਇ ॥ (੮੦੨-੨, ਬਿਲਾਵਲੁ, ਮਃ ੫)

Take pity upon me, and abide within my mind;

ਮਨ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗੀ ਹੋਈ । ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੇ ਮਨ ਵਿਚਿ ਆਇ ।

Note the sihari with man. The meaning of the above sentence will insert the sanbandak ਵਿਚਿ

... ਮਨੁ ਵਿਚਿ ਆਇ ॥

7. Use of ਸਿਹਾਰੀ (ੀ)

ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ :-

੧. ਜਦੋਂ ਨਾਉਂ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ ।
੨. ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸਨਬੰਦਕ ਹੈ ।
੩. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਚਨ ਪੁਲਿੰਗ ਨਾਉਂ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਨਬੰਦਕੀ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।
੪. ਜਦੋਂ ਕਿਰਿਆ ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ ਹੈ ।

There are four main uses on a verb of the ਸਿਹਾਰੀ

1. When the noun is feminine:
2. With the ਸਨਬੰਦਕ (ਵਿਚਿ)
3. When the noun replaces the ਸਨਬੰਦਕ (ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਨਾਨਕਿ ਕਹਿਆ ॥)
4. When the verb is a ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ (ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥)

Example

1. Feminine nouns (ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ)

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਚਾਣ ਲਈ ਅੰਤਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

Where a noun has a sihari with the last character, that noun is either feminine or a word inherited directly from Hindi or Pharsi (TATSUM SHABAD).

ਤਰੁਣ ਤੇਜੁ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਮੁਖੁ ਜੋਹਹਿ ਸਰੁ ਅਪਸਰੁ ਨ ਪਛਾਣਿਆ ॥ (੯੩-੮, ਸ੍ਰੀਰਾਗੁ, ਬੇਣੀ ਜੀਉ)

In the heat of youthful passion, you look with desire upon the faces of other men's wives; you do not distinguish between good and evil.

ਜੈਸੀ ਤਰੁਣਿ ਭਤਾਰ ਉਰਤੀ ਪਿਰਹਿ ਸਿਵੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਲ ਦੀਜੈ ॥ (੪੫੫-੮, ਆਸਾ, ਮਃ ੫)

Like the wife, who is bound by love to her husband, and serves her beloved - like this, give your heart to the Beloved Lord.

ਤਰੁਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨ (Adjective) ਜੀਵਾਨੀ (Youthful)

ਤਰੁਣਿ ਨਾਉਂ (Noun) ਇਸਤਰੀ (Wife) ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ (Feminine)

2. Preposition ਸਨਬੰਦਕ

ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥੩॥ (੪੬੩-੩, ਆਸਾ, ਮਃ ੧)

The wretches bear fruit and flower, but within their bodies, they are filled with ashes.

॥੩॥

ਵਿਚਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨਬੰਦਕ ਹੈ ।

Shabad 'ਵਿਚਿ' is a sanbandak.

3. Noun replaced with Preposition ਸਨਬੰਦਕ

ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਬਸਹੁ ਮਨਿ ਆਇ ॥ (੮੦੨-੨, ਬਿਲਾਵਲੁ, ਮਃ ੫)

Take pity upon me, and abide within my mind;

ਮਨਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨਬੰਦਕ ਹੈ ।

Shabad 'ਮਨਿ' is a sanbandak.

4. ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ described in section 7.2

7.1 Verbs (ਕਿਰਿਆ)

ਜਿਨਾ ਕਿਰਿਆ ਵਾਚੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਿਹਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਨਤੀ, ਹੁਕਮ, ਉਸਤਤ ਆਦਿ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

When the last character of a verb has a sihari it can be associated with a request.

Example

ਏਕੋ ਚੇਤਿ ਗਵਾਰ ਕਾਜਿ ਤੇਰੈ ਆਵਈ ॥ (੧੩੬੩-੧੧, ਫੁਨਹੇ, ਮਃ ੫)

You fool, remember the One Lord; only He shall be of use to you in the end.

ਚੇਤਿ ਕਿਰਿਆ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਅਰਥ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਾਰਦਾਂ ਚੇਤ ਕਰਹੁ ।

ਚੇਤਿ is a request to remember.

ਨੋਟ: ਗਵਾਰ ਸ਼ਬਦ ਸੰਬੋਦਨ ਹੈ । ਕਾਜਿ ਸ਼ਬਦ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ ।

Note: 'ਗਵਾਰ' is addressing 'Fool!' and 'ਕਾਜਿ' is a TATSUM SHABAD from Hindi, Pharsi.

7.2 Conjunctive Participle (ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ)

ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ ਦੋ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਦਾ । ਦੂਜਾ ਕਿਰਿਆ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾ ਕਿਰਿਆ ਪੂਰਨ ਕਿਰਿਆ ਹੈ । ਪਹਿਲੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਿਆ ਪੂਰਾ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ।

A conjunctive participle joins two verbs. The first verb (main verb) will be completed before attempting the second verb (conjunctive participle). The last letter of the conjunctive participle will have a sihari.

Example

ਮੈਂ ਹਥ ਧੋ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਵਾਂਗਾ ।

ਖਾਵਾਂਗਾ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਧੋ ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ ਹੈ ।

ਫਹਿਲੇ ਮੈਂ ਹਥ ਧੋਵਾਂਗਾ ਫਿਰ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਖਾਵਾਂਗਾ ।

After washing my hands I will eat dinner.

The second verb 'eat' is the main verb.

The first verb 'washing' is the conjunctive participle.

The first verb 'washing' is completed before the second verb 'eat'.

Consider

ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ (੯-੯, ਆਸਾ, ਮਃ ੧)

Hearing of His Greatness, everyone calls Him Great.

ਆਖੈ ਮੁੱਖ ਕਿਰਿਆ (main verb)

ਸੁਣਿ ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ (conjunctive participle)

ਸੁਣਿ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ।

Note the sihari on the ਪੂਰਬ ਪੂਰਨ ਕਾਰਦੰਤਕ, ਸੁਣਿ - ਸੁਣੁ ਕੇ ।

8. Reference to Quantity: ਗਿਨਤੀ

ਅੰਕਾਂ ੨, ੩, ੪, ੫, ੬ (ਛੇ), ੮ ਅਤੇ ੧੦ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ।

ਅੰਕ ੬ (ਖਟ), ੭ ਅਤੇ ਲਖ – ਇਹ ਅੱਖਰ ਸਿਹਾਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈ ।

ਅੰਕ ੧ ਸਿਹਾਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਕਿ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਕਇ’ – ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਨਿਸਚੇ ਸੰਕੀਆ ।

The numbers 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10 are always written with a ਸਿਹਾਰੀ on the last letter.

The numbers 6 (ਖਟ), 7, lakh are always written without a ਸਿਹਾਰੀ on the last letter.

The numbers 1 is written without a ਸਿਹਾਰੀ on the last letter.

When the numbers 1 is written with a ਸਿਹਾਰੀ the meaning is many (uncertain quantity).

	ਗਿਨਤੀ	ਸਿਹਾਰੀ ਬਿਨਾ	ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ
1	ਇਕ – ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਇਕੁ – ਪੁਲਿੰਗ		ਇਕਿ – ਕਇ (many)
2	ਦੁਇ		
3	ਤੀਨਿ	ਤੀਨ – ਤਿਨਾ	
4	ਚਾਰਿ	ਚਾਰ – ਸੁੰਦਰ	
5	ਪੰਜਿ		
6	ਛਿਅ ਖਟ		ਖਟਿ – ਖੱਟ ਕੇ
7	ਸਤ ਸਾਤ		ਸਤਿ – ਸੱਚ
8	ਅਠਿ		
9	ਨਉ		
10	ਦਸਿ		
68	ਅਠਿਸਠਿ		
70	ਸਤਰਿ		
ਕਰੋੜ	ਕੋਟਿ	ਕੋਟੁ –ਕੀਲਾ	
	ਲਖ		ਲਖਿ – ਦੇਖ ਕੇ

Other Rules

ਪੁਲਿੰਗ	ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ	ਬਹੁ ਵਚਨ
ਇਕੁ	ਇਕ	ਇਕਿ
ਸਭੁ	ਸਭ	ਸਭਿ
ਹੋਰ	ਹੋਰ	ਹੋਰਿ
ਅਵਰੁ	ਅਵਰ	ਅਵਰਿ
ਹਿਕੁ	ਹਿਕ	ਹਿਕਿ
ਓਹੁ	ਅਹ	ਓਹਿ
ਏਹੁ	ਏਹ	ਏਹਿ
ਇਹੁ	ਇਹ	ਇਹਿ

This rule is opposite when the last letter is N.

ਇਕ ਵਚਨ	ਬਹੁ ਵਚਨ
ਇਨਿ - ਇਸ	ਇਨ - ਇਨਾ
ਉਨਿ - ਉਸ	ਉਨ - ਉਨਾ
ਜਿਨਿ - ਜਿਸ	ਜਿਨ - ਜਿਨਾ
ਤਿਨਿ - ਤਿਸ	ਤਿਨ - ਤਿਨਾ

9. Past Tense (ਭੂਤ ਕਾਲ)

ਜਦੋ ਕਿਰਿਆ ਭੂਤ ਕਾਲ ਹੋ, ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ:-

- ਸਿਹਾਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਜਦੋ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਉਂ ਪੁਲਿੰਗ ਹੈ
 - ਜੇ ਨਉਂ ਇਕ ਵਚਨ ਹੈ 'ਓ' ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ
 - ਜੇ ਨਉਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ 'ਅ' ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ
- ਬਿਹਾਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਜਦੋ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਉਂ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ
 - ਜੇ ਨਉਂ ਇਕ ਵਚਨ ਹੈ 'ਅ' ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ
 - ਜੇ ਨਉਂ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ 'ਓ' ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ
- ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ 'ਨੁ' ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ । ਇਹ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੀ ਪੇਚਾਨ ਹੈ ।

There four rules of the past tense. On the last letter (ਮੁਕਤਾ):

- Add a ਸਿਹਾਰੀ if the verb refers to a ਪੁਲਿੰਗ noun.
 - Add a ਓ if the verb refers to a ਇਕ ਵਚਨ noun
 - Add a ਅ if the verb refers to a ਬਹੁ ਵਚਨ noun
- Add a ਬਿਹਾਰੀ if the verb refers to a ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ noun.
 - Add a ਅ if the verb refers to a ਇਕ ਵਚਨ noun
 - Add a ਓ if the verb refers to a ਬਹੁ ਵਚਨ noun
- Add 'ਨੁ' to the last letter of the verb.

ਪੁਲਿੰਗ		ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ	
ਇਕ ਵਚਨ	ਬਹੁ ਵਚਨ	ਇਕ ਵਚਨ	ਬਹੁ ਵਚਨ
ਿ ਓ	ਿ ਅ	ੀ ਅ	ੀ ਓ

Example

1. ਗੁਰਮੁਖਿ ਝਗੜੁ ਚੁਕਾਏ
ਝਗੜੁ ਹੁੰਦਾ - ਇਹ ਪੁਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਚੁਕਾਇ)
ਝਗੜੁ ਇਕ ਹੈ - ਇਹ ਇਕ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਚੁਕਾਇਓ)
ਭੂਤ ਕਾਲ - (ਚੁਕਾਇਓਨੁ)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਝਗੜੁ ਚੁਕਾਇਓਨੁ ਇਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥ (੭੯੦-੬, ਸੂਹੀ, ਮਃ ੧)

The Gurmukh is free of conflict and strife, and sees the One Lord, pervading everywhere.

2. ਹੁਕਮੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜ਼
ਧਰਤੀ ਹੁੰਦੀ - ਇਹ ਇਤਰੀ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਸਾਜੀ)
ਧਰਤੀ ਇਕ ਹੈ - ਇਹ ਇਕ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਸਾਜੀਅ)
ਭੂਤ ਕਾਲ - (ਸਾਜੀਅਨੁ)

ਹੁਕਮੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀਅਨੁ ਸਚੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ॥ (੭੮੫-੧੨, ਸੂਹੀ, ਮਃ ੩)

By the Hukam of His Command, He created the earth, the true home of Dharma.

3. ਚਉਦਹ ਰਤਨ ਨਿਕਾਲ
ਰਤਨ ਹੁੰਦਾ - ਇਹ ਪੁਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਨਿਕਾਲਿ)
ਰਤਨ ਚਉਦਹ ਹੈ - ਇਹ ਬਹੁ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਨਿਕਾਲਿਅ)
ਭੂਤ ਕਾਲ - (ਨਿਕਾਲਿਅਨੁ)

ਚਉਦਹ ਰਤਨ ਨਿਕਾਲਿਅਨੁ ਕਰਿ ਆਵਾ ਗਉਣੁ ਚਿਲਕਿਓਨੁ ॥ (੯੬੭-੧੩, ਰਾਮਕਲੀ, ਬਲਵੰਡਿ ਤੇ ਸਤਾ)

From it, He extracted the fourteen jewels, and illuminated the world.

4. ਸੋਹਾਗਣੀ ਆਪਿ ਸਵਾਰ... ਲਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੁ ॥
ਸੋਹਾਗਣੀ ਹੁੰਦੀ - ਇਹ ਇਤਰੀ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਸਵਾਰੀ)
ਸੋਹਾਗਣੀ ਕਈ ਨੇ - ਇਹ ਬਹੁ ਵਚਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ । (ਸਵਾਰੀਓ)
ਭੂਤ ਕਾਲ - (ਸਵਾਰੀਓਨੁ)

ਸੋਹਾਗਣੀ ਆਪਿ ਸਵਾਰੀਓਨੁ ਲਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੁ ॥ (੪੨੬-੧੨, ਆਸਾ, ਮਃ ੩)

He Himself adorns the happy soul-brides; they bear Him love and affection.

10. Personal Pronouns (ਪੁਰਖ)

	First Person	Second Person	Third Person
	ਉਤਮ ਪੁਰਖ	ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ	ਅਨਯ ਪੁਰਖ
Person	ਮੈਂ	ਤੂੰ	ਉਹ
Example	ਕਰਉਂ ਬੇਨੰਤੀ	ਕਰਹੁ ਬੇਨੰਤੀ	ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ

11. Correct Pronunciation (ਸ਼ੁੱਢ ਉਚਾਰਨ)

੧. ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਤੀਕ ਹੋਵੈ, ਸਾਰੇ ਅੱਖਰ ਇਕ ਸਾਰ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ।
੨. ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਦੇ ਤੀਕ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ।
੩. ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰਾ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੋਵੈ ।
੪. ਯੋਗ ਥਾ ਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੈ ।
੫. ਪਾਠ ਦੀ ਲੈਅ ਰਸਮਈ ਹੋਵੈ ।

1. Pronounce each character correctly.
2. Words should be pronounced correctly obeying all rules.
3. Vowels should be pronounced correctly obeying all rules.
4. Place the 'pause' in the correct place when reciting.
5. Recite Gurbani to enlighten.

11.1 Pronunciation of 'ਰ' and '੍ਰ' (ਅੱਖਰ 'ਰ' ਅਤੇ 'ਪੈਰੀ ਰ')

ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਪੈਰੀ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹਨ ।

Vowels are placed on the 'half-R'.

Example

ਕਿਰਪਾ = ਕਿ + ਰ + ਪਾ (K-I-R-P-A)

ਕ੍ਰਿਪਾ = ਕ + ਰਿ + ਪਾ (K-R-I-P-A)

ਨੋਟ: ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਰਪਾ ਹੈ - ਕ੍ਰਿਪਾ ਸ਼ਬਦ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ।

Note: Kirpa and Kripa have the same meaning. Kripa is inherited from Hind, Pharsi (TATSUM SHABAD).

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ = ਪ + ਰਿ + ਤ + ਪਾ + ਲ

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ = ਪ + ਰ + ਤਿ + ਪਾ + ਲ

11.2 Pronunciation of 'ਯ' and 'ਯੁ' (ਅੱਖਰ 'ਯ' ਅਤੇ 'ਯੈਰੀ ਯ')

1. ਅੱਖਰ ਯਯਾ 'ਇ' ਅਤੇ 'ਅ' ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ।
2. ਜਿਤੇ ਯਯਾ ਅੱਖਰ ਦੇ ਅਧੱਕ ਲਗੀ ਹੋਈ, 'ਈ' ਅਤੇ 'ਅ' ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ।
3. ਜਿਤੇ ਯਯਾ ਅੱਖਰ ਦੇ ਲਾਂ ਲਗੀ ਹੋਈ, 'ਅ' ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦੀ ਓਥੇ 'ਏ' ਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ।

1. The letter 'ਯ' is pronounced by adding 'ਇ' and 'ਅ' to the mukta.
2. When an adhak is on the letter as 'ਯੁ' it is pronounced by adding 'ਈ' and 'ਅ' to the mukta.
3. When a laa is on the letter as 'ਯੇ' the 'ਅ' cannot be added; in its place a 'ਏ' is used.

Example

ਬਯਾ = ਬ + ਏ + ਯਾ = ਬਇਆ

ਬਯੁਯਾ = ਬ + ਯੁ + ਯਾ = ਬ + ਯੁ + ਏ + ਯਾ = ਬ + ਯੁ + ਏ + ਯਾ = ਬਯੁਏਆ

ਮੁਯੇ = ਮੁਯੇ = ਮੁਏਏ (ਏ - ਲਾਂ ਲੱਗਾ ਮਾਤਰਾ 'ਅ' ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ) = ਮੁਏਏ

ਜਿਸ ਅੱਖਰ ਦੇ ਪੈਰ ਬੱਲੇ ਅੱਧਾ ਯਯਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਾਕੇ ਉਸ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ 'ਅ' ਅੱਖਰ ਲੱਗਾ ਦਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਯਯੇ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਗਾ ਮਾਤਰਾ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਵਰ ਮੁਤਾਬਕ ਓ, ਅ, ਏ ਲੱਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

Example

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖੁਰ ॥ (੨੬੨-੧੧, ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ, ਮਃ ੫)

The Vedas, the Puraanas and the Simritees, the purest of utterances,

ਸੁਧਾਖੁਰ

ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਾਕੇ = ਸੁਧਾ - ਿ - ਖੁਰ

ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ 'ਅ' ਅੱਖਰ ਲੱਗਾ = ਸੁਧਾਖਿ - ਅ - ਰ

Pronounced ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਿਅਰ ॥

ਆਖੁਰ = ਆਖਿਅਰ

ਤਸੁ = ਤਸਿਅ

ਆਖੁਰ = ਆਖਿਅਰ

11.3 Pronunciation of 'ਹ' (ਅੱਖਰ 'ਹ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ)

ਜਿੱਥੇ ਦੂਸਰਾ ਅੱਖਰ 'ਹ', ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਦੁਲਾਵੈ ਲਾਏ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

Where a 'ਹ' is the second letter of the word, this is pronounced by add the dulavai 'ੈ' to the first letter.

Example

- ਹ - = ੈ ਹ -
- ਹਿ - = ੈ ਹਿ -

ਸ਼ਬਦ	ਉਚਾਰਨ
ਸ਼ਹਰ	ਸ਼ੈਹਰ
ਪਹਿਲਾ	ਪੈਹਲਾ
ਮਹਲਾ	ਮੈਹਲਾ

11.4 Pronunciation of last letter 'ਅ' (ਅਕੀੜਲੇ ਅੱਖਰ 'ਅ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ)

ਜਦੋ ਅਖੀਰਲੇ ਅੱਖਰ 'ਅ' ਆ ਜਾਂਦੀ, ਇਸ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਦਾ ਅਵਾਜ਼ ਲੰਬੀ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ।

When the last letter of the word is a 'ਅ' the previous sound is elongated and the 'ਅ' is not pronounced.

Example

ਛਿਅ - extend sound - chheeeee

ਧੂਅ - extend sound - Dhruuuuu

11.5 Letters with Two Vowels (ਮੁਕਤਾ ਦੇ ਦੋ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ)

ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁਕਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਹੋਨ, ਇਹ ਰਾਗ ਛੰਤ ਦੀ ਵਜਨ ਲਈ ਲਿਖੇ ਹੋਈ ਜਨ ।

ਲਘੂ ਮਾਤਰਾ ਜਾ ਇਕ ਮਾਤਰਾ - ਮੁਕਤਾ, ਸਿਹਾਰੀ, ਔਂਕੜ

ਗੁਰੂ ਮਾਤਰਾ ਜਾ ਦੋ ਮਾਤਰਾ - ਾ ਿ ਂ ਂ ਂ ਂ ਂ

Each Raag has a weighting determined by the characters

Single Weight - ਮੁਕਤਾ, ਸਿਹਾਰੀ, ਔਂਕੜ

Double Weight - ਾ ਿ ਂ ਂ ਂ ਂ ਂ

Consider

ਗੋਪਾਲ = ਗੋ + ਪਾ + ਲ

$$੨ + ੨ + ੧ = ੫$$

ਗੁਪਾਲ = ਗੁ + ਪਾ + ਲ

$$੧ + ੨ + ੧ = ੪$$

When a shabad refers to ਗੋਪਾਲ, the weighting can be reduced to ਗੁਪਾਲ. This is achieved by combining the ਹੋਰਾ and ਔਂਕੜ as ਗੁਪਾਲ.

Note: Pronounce as ਗੁਪਾਲ but meaning is ਗੋਪਾਲ.

ਜੁਆਨੀ = ਜੁ + ਆ + ਨੀ

$$੧ + ੨ + ੨ = ੫$$

ਜੋਆਨੀ = ਜੋ + ਆ + ਨੀ

$$੨ + ੨ + ੨ = ੬$$

When a shabad refers to ਜੁਆਨੀ, the weighting can be increased to ਜੋਆਨੀ. This is achieved by combining the ਹੋਰਾ and ਔਂਕੜ as ਜੋਆਨੀ.

Note: Pronounce as ਜੋਆਨੀ but meaning is ਜੁਆਨੀ.

That is the shabad is pronounced opposite to actual word.

11.6 ਵਿਸਰਗਾ (ः)

ਵਿਸਰਗਾ ਤਤਸਮ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਅਤੇ ‘ਹ’ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ।

ਵਿਸਰਗਾ (ः) are Sanskrit symbols that sound as ‘ਹ’.

Page 1361:

ਸਰਬ ਦੋਖ ਪਰੰਤਿਆਗੀ ਸਰਬ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜਤਣਃ ॥ ਲਬਧੇਣਿ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣਿ ਨਾਨਕ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖੁਣਃ ॥੨੨॥
ਹੋਯੋ ਹੈ ਹੋਵੰਤੋ ਹਰਣ ਭਰਣ ਸੰਪੂਰਣਃ ॥ ਸਾਧੂ ਸਤਮ ਜਾਣੋ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾਰਣੰ ॥੨੩॥ ਸੁਖੇਣ ਬੈਣ ਰਤਨੰ
ਰਚਨੰ ਕਸੁੰਭ ਰੰਗਣਃ ॥ ਰੋਗ ਸੋਗ ਬਿਓਗੰ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਨ ਸੁਪਨਹ ॥੨੪॥

Abandon all your evil habits, and implant all Dharmic faith within. The Saadh Sangat, the Company of the Holy, is obtained, O Nanak, by those who have such destiny written upon their foreheads. ||22|| God was, is, and shall always be. He sustains and destroys all. Know that these Holy people are true, O Nanak; they are in love with the Lord. ||23|| The mortal is engrossed in sweet words and transitory pleasures which shall soon fade away. Disease, sorrow and separation afflict him; O Nanak, he never finds peace, even in dreams. ||24||

The ਵਿਸਰਗਾ (ः) are pronounced as:

ਦ੍ਰਿੜਤਣਃ	ਦ੍ਰਿੜਤਣਹ
ਲਿਖੁਣਃ	ਲਿਖੁਣਹ
ਸੰਪੂਰਣਃ	ਸੰਪੂਰਣਹ
ਰੰਗਣਃ	ਰੰਗਣਹ

11.7 Last Letter ‘ਨ’ (ਅੰਤਲੇ ਅੱਖਰ ‘ਨ’)

ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀ ਜਾ ਔਂਕੜ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ‘ਨ’ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿੱਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਅੱਖਰ ‘ਨ’ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਜਾ ਔਂਕੜ ਲਗੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਮਿੱਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

If the last letter of a shabad has a sihari (ਿ) or anukar (਼) and the next letter is ‘ਨ’, the ‘ਨ’ will be separate.

If the last letter of a shabad is ‘ਨ’ and has a sihari (ਿ) or anukar (਼) and ‘ਨ’ will **not** be separate.

Example

1. ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ ਬੰਧੁ ਨ ਪਰੈ ॥ (੨੬੪-੫, ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ, ਮਃ ੫)

Acquiring hundreds of thousands and millions, your desires shall not be contained

Not pronounced as (ਇਹ ਅਸੁਧ ਹੈ) : ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ ਬੰਧੁਨ ਪਰੈ ॥

2. ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਮਰਦਨ ਅੰਗਾ ॥ (੩੨੫-੧੪, ਗਉੜੀ, ਕਬੀਰ ਜੀ)

You apply sandalwood oil to your limbs,

Not pronounced as (ਇਹ ਅਸੁਧ ਹੈ) : ਚੋਆ ਚੰਦ ਨੁ ਮਰਦਨ ਅੰਗਾ ॥

11.8 First Letter ‘ਅ’, ‘ਕੁ’, ‘ਸੁ’ (ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ‘ਅ’, ‘ਕੁ’, ‘ਸੁ’)

ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ‘ਅ’, ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਉਲਟ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਵਿਸਰਾਮ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ‘ਕੁ’, ‘ਸੁ’ ਛੋਟਾ ਵਿਸਰਾਮ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

An ‘ਅ’ is added to the start of a shabad to alter the meaning to mean the opposite. In this case the ‘ਅ’ is pronounced separately. However, when this is not the case the ‘ਅ’ is not separated.

A ‘ਕੁ’, ‘ਸੁ’ is often pronounced separately.

Example

1. ਅਮਰ ਅਡੋਲੁ ਅਮੋਲੁ ਅਪਾਰਾ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥ (੭੬੫-੭, ਸੁਹੀ, ਮਃ ੧)

He is imperishable, immovable, invaluable and infinite. The True Lord is obtained through the Perfect Guru.

Pronounced

ਅ-ਮਰ ਅ-ਡੋਲੁ ਅ-ਮੋਲੁ ਅ-ਪਾਰਾ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸਚੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅਮਰ = ਅ-ਮਰ (ਮਰਨ ਰਿਹਤ) Without Death - imperishable

2. ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਚਲਾਇਓਨੁ ਕਰਿ ਸਚੁ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥ (੭੮੯-੬, ਸੁਹੀ, ਮਃ ੧)

True is the Command He sends forth, and True are the Orders He issues.

Pronounced

ਸਚਾ ਅਮਰੁ ਚਲਾਇਓਨੁ ਕਰਿ ਸਚੁ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥

ਅਮਰ = ਅਮਰ (ਹੁਕਮ) order - command

3. ਕੁਹਥੀ ਜਾਈ ਸਟਿਆ ਕਿਸੁ ਏਹੁ ਲਗਾ ਚੋਖੁ ॥ (੪੭੩-੫, ਆਸਾ, ਮਃ ੧)

But it is then thrown into a filthy place - whose fault is this?

Pronounced

ਕੁ-ਹਥੀ ਜਾਈ ਸਟਿਆ ਕਿਸੁ ਏਹੁ ਲਗਾ ਚੋਖੁ ॥

4. ਸਾਈ ਘੜੀ ਸੁਲਖਣੀ ਸਿਮਰਤ ਹਰਿ ਨਾਮ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ (੮੧੯-੭, ਬਿਲਾਵਲੁ, ਮਃ ੫)

Blessed and auspicious is that time, when one meditates in remembrance on the Lord's Name. ||1||Pause||

Pronounced

ਸਾਈ ਘੜੀ ਸੁ-ਲਖਣੀ ਸਿਮਰਤ ਹਰਿ ਨਾਮ ॥

11.9 Pronunciation

ਸ਼ਬਦ

ਮਹਲਾ ੧

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ੫

ਮਰਦਾਨਾ ੧

ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧

ਮਹਲਾ ੧ ਪਹਿਲਾ

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ ੧

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ਦੁਪਦਾ ੧

ਛਕਾ ੧ ॥

ਉਚਾਰਨ

ਮਹੱਲਾ ਪਹਿਲਾ

ਮੈਹਲਾ ਪਹਿਲਾ

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ

ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਪੰਜਮਾਂ

ਮਰਦਾਨਾ ਪਹਿਲਾ

ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਘਰੁ ਪਹਿਲਾ

ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ

ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇ

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ਪੰਜਮਾਂ ਦੁਪਦਾ ਇਕ

ਛਕਾ ਇਕ ॥